

СЕКЦІЯ 8 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.37:006,32

Баланюк І.Ф.

*доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку і аудиту
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

Шеленко Д.І.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

Надворняк Я.М.

*кандидат економічних наук,
завідувач навчально-методичного відділу
Івано-Франківського обласного центру перепідготовки
та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади,
органів місцевого самоврядування,
державних підприємств, установ і організацій*

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УКРАЇНІ: ЕКСПРЕС-ОГЛЯД НОВАЦІЙ

У статті розглянуто окремі елементи законодавчого вдосконалення бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. Досліджено питання адаптації бухгалтерського обліку та фінансової звітності України до положень законодавства Європейського Союзу. Наведено особливості обліку для мікропідприємств, малих та середніх підприємств. Здійснено порівняльну класифікацію підприємств для досягнення цілей бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Доведено, що система якісних характеристик облікової інформації сприятиме вирівнюванню наявних суперечливих пропозицій, які притаманні сфері обліку, та сприятиме гармонізації національної системи обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, фінансова звітність, класифікація, підприємство, Міжнародні стандарти фінансової звітності.

Balaniuk I.F., Shelenko D.I., Nadvorniak Ya.M. LEGISLATIVE ACCOUNTING POLICIES AND FINANCIAL REPORTING IN UKRAINE: EXPRESS-REVIEW OF NEWS

В статье рассмотрены отдельные элементы улучшения бухгалтерского учета и финансовой отчетности в Украине. Исследован вопрос адаптации бухгалтерского учета и финансовой отчетности в Украине с положениями законодательства Европейского Союза. Приведены особенности учета для микропредприятий, малых и средних предприятий. Осуществлена сравнительная классификация предприятий для достижения целей бухгалтерского учета и финансовой отчетности. Доказано, что система качественных характеристик учетной информации будет способствовать выравниванию существующих противоречивых предложений, которые присущи сфере учета, и способствовать гармонизации национальной системы учета.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, финансовая отчетность, классификация, предприятие, Международные стандарты финансовой отчетности.

Balaniuk I.F., Shelenko D.I., Nadvorniak Ya.M. LEGISLATIVE ACCOUNTING POLICIES AND FINANCIAL REPORTING IN UKRAINE: EXPRESS REVIEW OF NEWS

In the article the individual elements of the legislative improvements in the accounting and financial reporting in Ukraine have been considered. The issue of adaptation of accounting and financial reporting of Ukraine to the principles of the legislation of the European Union has been investigated. The accounting features for micro, small and medium enterprises have been presented. The comparative classification of enterprises for the purposes of accounting and financial reporting has been carried out. It has been proved that the system of qualitative characteristics of the accounting information will help to align the existing contradictory proposals which are inherent in the accounting sphere and contribute to the harmonization of the national accounting system.

Keywords: accounting, financial reporting, classification, enterprise, International financial reporting standards.

Постановка проблеми. Реформи, які стосуються вдосконалення нормативно-правової бази та організації національної системи бухгалтерського обліку і фінансової звітності, спрямовані на відповідність сучасним світовим вимогам щодо прозорості облікової та звітної інформації, використання її для визначення ефективності діяльності суб'єктів господарю-

вання. Інтеграція України в Світове Співтовариство, з одного боку, відкрила перед національною економікою широкі можливості розвитку відносин із зарубіжними партнерами, а з іншого боку, спонукає до гармонізації діючої системи національного бухгалтерського обліку та фінансової звітності з міжнародними стандартами фінансової звітності, а також

законодавством Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження питань пристосування бухгалтерського обліку та фінансової звітності України до положень законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку, а також до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) зробили провідні науковці-економісти, зокрема Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, Я.С. Золотарьова, Г.О. Германчук, М.В. Жук, Б.С. Кругльак, В.С. Мних, М.Ф. Огічук, В.Ф. Палій, Д.О. Панков, Н.І. Пилипів, Т.Ф. Плахтій, Я.В. Соколов.

Проблему реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ досліджує Г.С. Дергілова, яка зазначає шляхи зближення різних облікових систем до загальнометодологічних принципів, які включатимуть уніфікацію (усіх фактів господарського життя, що фіксуються однаково); стандартизацію (встановлюється чітко обмежений набір варіантів фіксації фактів господарського життя); гармонізацію (передбачає можливість трансформації одних правил фіксації в інші) [1, с. 52]. Отже, зазначена проблема в країні вирішується досить повільними темпами, що стає предметом досліджень багатьох науковців. В.О. Озеран та Т.В. Попітій вивчають нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку [2, с. 92].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Праці науковців були переважно присвячені історичним аспектам обліку, а також питанням законодавчо-нормативного регулювання бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні. Незважаючи на значний внесок вчених економістів та зміни чинного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності, забезпечення відповідності бухгалтерського обліку та фінансової звітності України міжнародним стандартам фінансової звітності та положенням законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку потребують подальших досліджень і розробок.

Мета статті полягає у вивченні окремих елементів вдосконалення деяких положень законодавства України у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності; порівнянні їх з вимогами Міжнародних стандартів фінансової звітності та положеннями законодавства Європейського Союзу у сфері бухгалтерського обліку.

Завдання, які ставилися під час написання статті, такі: дослідження деяких положень у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності; порівняння нової класифікації підприємств для досягнення цілей бухгалтерського обліку; виявлення особливостей обліку для мікропідприємств, малих та середніх підприємств.

Для висвітлення окреслених проблем використано дані аналітичних досліджень учених, а також зміни в чинному законодавстві. За основу використано метод порівняльного аналізу, описовий метод, що забезпечило зручність в опрацюванні матеріалу стосовно наявного стану бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Регулювання організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні визначає Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] з урахуванням змін і доповнень. Удосконалення деяких положень у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні відбулося після прийняття Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 5 жовтня 2017 р. № 2164-VIII (далі – Закон № 2164) [4].

Реалізація норм Закону № 2164 дасть змогу підвищити рівень якості обліку та фінансової звітності в Україні відповідно до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності та забезпечити виконання зобов'язань України відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. До основних змін, передбачених Законом № 2164, відносять такі [4–6].

1) Зміни в класифікації підприємств. Розроблена нова класифікація підприємств для досягнення цілей бухгалтерського обліку та фінансової звітності (до введення в дію цього Закону така класифікація наводилась у ст. 55 Господарського кодексу України). Підприємство може відноситися до однієї з визначених груп, якщо відповідає критеріям. Дані беруться на основі даних річної фінансової звітності. Якщо підприємство протягом двох років не відповідає критеріям певної групи, то воно має перекваліфікуватися до відповідної категорії. Отже, для розрахунку вартості активів та доходу за основу береться середній курс гривні до євро, встановлений НБУ на певну дату (табл. 1).

2) Зміни в обов'язковості та правилах застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності, які необхідні для складання звітності підприємств, зокрема:

- становлять суспільний інтерес;
- провадять видобування корисних копалин загальнодержавного значення;
- реалізують господарську діяльність за відповідними видами діяльності, перелік яких передбачено Кабінетом Міністрів України.

3) Запровадження обов'язкового оприлюднення перевіреної аудитором фінансової звітності підприємств, які містять суспільний інтерес, суб'єктів монополій на загальнодержавному ринку, а також підприємств, що здійснюють видобування корисних копалин загальнодержавного значення.

4) Доповнення до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо особливостей ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в державному секторі економіки.

5) Відображення незначних недоліків, які можуть бути виявлені в первинних документах і які не будуть підставою для невизнання господарської операції, якщо такий документ дає можливість ототожнити особу, яка брала участь у здійсненні госпо-

Таблиця 1

Нові критерії класифікації підприємств в Україні

Категорія/критерії	Мікропідприємство	Мале підприємство	Середнє підприємство	Велике підприємство
Балансова вартість активів	до 350 тис. євро	до 8 млн. євро	до 20 млн. євро	понад 20 млн. євро
Чистий дохід від реалізації товарів, робіт, послуг	до 700 тис. євро	до 4 млн. євро	до 40 млн. євро	понад 40 млн. євро
Середня кількість працівників	до 10 осіб	до 50 осіб	до 250 осіб	понад 250 осіб

Джерело: сформовано на основі джерел [4; 5, с. 5]

дарської операції, та включає інші обов'язкові реквізити. Також додано положення, де зазначено, що права та обов'язки сторін господарської операції не можуть залежати від факту демонстрації такої операції у бухгалтерському обліку.

б) Скасування звіту про управління для мікропідприємств та малих підприємств, а для середніх підприємств запроваджене не відображення у звіті про управління не фінансової інформації. Така інформація характеризує стан і перспективи розвитку підприємства, а також має розкривати основні ризики та невизначеності в діяльності підприємства.

Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень» від 5 жовтня 2017 р. № 2164-VIII набрав чинності 1 січня 2018 р., проте деякі норм щодо оприлюднення фінансової звітності набирають чинності 1 січня 2019 р. [6].

Також набув чинності Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм меморіальних ордерів, інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та порядку їх складання» від 8 вересня 2017 р. № 755, який вніс зміни в порядок складання типових форм меморіальних ордерів та інших облікових реєстрів розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [7].

Важливим фактором успішного ведення обліку є вміль організована облікова політика підприємства. Проте на багатьох підприємствах немає ґрунтовно розробленого розпорядчого документа про облікову політику, або він не завжди знаходить своє застосування. Надання підприємствам більшої самостійності та свободи під час вибору процедур та способів облікового процесу сприятиме налагодженню взаємодії між господарюючим суб'єктом та зовнішніми користувачами інформації [8, с. 68].

Розпорядчий документ про облікову політику має фіксувати рішення підприємства щодо особливостей ведення обліку із застосуванням спрощеного Плану рахунків, робочого Плану рахунків залежно від критерію класифікації підприємств, розробленого на базі типового Плану рахунків.

Т.Ф. Плахтій вважає, що для підвищення якості фінансової звітності доцільно замість наведених в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» якісних характеристик фінансової звітності запровадити систему якісних характеристик, яка б забезпечувала гармонізацію національної облікової системи з міжнародними вимогами, а отже, система якісних характеристик дасть змогу нівелювати наявні суперечливі позиції у сфері обліку та сприятиме гармонізації національної системи обліку з міжнародними вимогами [9, с. 68].

Перехід підприємств на МСФЗ, на думку Я.С. Золотарьової та Г.А. Германчука, зумовлює розв'язання практичних питань, проте система бухгалтерського обліку має розвиватися з метою забезпечення поступової позитивної адаптації МСФЗ, врегулювання впливу невідповідностей національної та міжнародної облікових систем на інформаційне забезпечення користувачів звітності [10].

Загалом побудова системи бухгалтерського обліку має орієнтуватися на досягнення цілей економічної

ефективності, політичної стабільності, панування закону та зміцнення єдності держави. Таким чином, реалізація облікових процедур має велике значення для ефективного функціонування різних організаційно-правових форм господарювання. Тому якість облікових процедур справляє визначальний вплив на перебіг економічної поведінки підприємств в Україні.

Висновки. Підсумовуючи, можемо констатувати, що керівникам суб'єктів господарювання необхідно:

– для забезпечення реалізації законодавчих новацій у сфері бухгалтерського обліку та фінансової звітності, а також з урахуванням критеріїв нової класифікації підприємств в Україні визначитися з відповідною класифікаційною категорією;

– розробити новий (за відсутності), переглянути та обґрунтувати наявний розпорядчий документ про облікову політику підприємства з відповідними додатками, в якому врахувати ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності;

– для організації ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності враховувати зміни нормативно-правових актів, своєчасно і повністю їх застосовувати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дергільова Г.С. Проблеми реформування системи бухгалтерського обліку відповідно до МСФЗ. С. 48–55. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/esprstp_2011_2_10.pdf.
2. Озеран В.О., Попітїч Т.В. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку у споживчій кооперації. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Torg_2014_16_23.pdf.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень: Закон України від 5 жовтня 2017 р. № 2164-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Надворняк Я.М. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: законодавчі новації. Івано-Франківськ: ІФОЦППК, 2018. 25 с. (Серія «Довідково-інформаційні матеріали»; вип. 118/18).
6. Основні законодавчі новації. URL: <http://kmp.ua/uk/terms-of-use>.
7. Про затвердження типових форм меморіальних ордерів, інших облікових реєстрів суб'єктів державного сектору та порядку їх складання: Наказ Міністерства фінансів України від 8 вересня 2017 р. № 755. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1416-17>.
8. Шеленко Д.І., Іліняк І.І., Джигирнюк І.В. Облікова політика як елемент культури бізнесу. Ефективність функціонування сільськогосподарських підприємств: матеріали VI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (15–19 травня 2017 р.). Проблематика 2017 р.: Сільськогосподарські підприємства України в умовах євроінтеграційних процесів Львів: Ліга-Прес, 2017. С. 65–69.
9. Плахтій Т.Ф. Розвиток системи якісних характеристик облікової інформації в Україні. Інноваційна економіка. 2017. № 1–2 [67]. С. 152–159.
10. Золотарьова Я.С., Германчук Г.О. Звітність за міжнародними стандартами: новації у формуванні балансу. URL: [http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2013_10\(3\)_44.pdf](http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&Z21ID=&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ecnof_2013_10(3)_44.pdf).